ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΣΤΙΛΟ ΕΓΙΝΕ ΑΛΓΟΡΙΘΜΟΣ;

Γλώσσα, ορατότητα και εκπαίδευση στην εποχή της τεχνητής νοημοσύνης
Από το σωστό/λάθος στο ορατό/αόρατο — και από τη διόρθωση στην κριτική λογοδοσία

Κώστας Δ. Ντίνας
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

ΕΡΩΤΗΜΑ

Ποιος αποφασίζει σήμερα
τι θα μάθει ένα παιδί από ένα κείμενο;

Η ίδια ερώτηση σε τρεις ψηφιακούς «δασκάλους»

«Γράψε ένα κείμενο περίπου 120 λέξεων, κατάλληλο για μαθητές της ΣΤ΄ Δημοτικού, που να εξηγεί τι είναι η κλιματική κρίση, ποιος ευθύνεται περισσότερο γι’ αυτήν και τι πρέπει να γίνει.»

Οι απαντήσεις εμφανίζονται πρώτα χωρίς τα ονόματα των εφαρμογών.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ Α

Διαβάστε την σαν να ήταν κείμενο σχολικού βοηθήματος

Η κλιματική κρίση είναι η μεγάλη και γρήγορη αλλαγή του κλίματος της Γης. Η θερμοκρασία αυξάνεται, οι πάγοι λιώνουν και εμφανίζονται συχνότερα καύσωνες, πλημμύρες, ξηρασίες και πυρκαγιές.

Βασική αιτία είναι οι ανθρώπινες δραστηριότητες, όπως η καύση πετρελαίου, άνθρακα και φυσικού αερίου, η καταστροφή των δασών και η υπερβολική κατανάλωση. Μεγαλύτερη ευθύνη έχουν οι πλούσιες χώρες και οι μεγάλες επιχειρήσεις, επειδή εδώ και πολλά χρόνια παράγουν τις περισσότερες εκπομπές.

Για να αντιμετωπιστεί η κρίση, οι κυβερνήσεις πρέπει να χρησιμοποιούν καθαρή ενέργεια, να προστατεύουν τα δάση και να περιορίζουν τη ρύπανση. Παράλληλα, όλοι μπορούμε να εξοικονομούμε ενέργεια, να χρησιμοποιούμε λιγότερο το αυτοκίνητο, να ανακυκλώνουμε και να αποφεύγουμε τις άσκοπες αγορές.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ Β

Τι επιλέγει να τονίσει — και τι αφήνει εκτός;

Η κλιματική κρίση είναι η μεγάλη αλλαγή που παρατηρούμε στο κλίμα της Γης: η θερμοκρασία του πλανήτη ανεβαίνει συνεχώς, οι πάγοι λιώνουν και τα ακραία καιρικά φαινόμενα, όπως οι καύσωνες, οι πλημμύρες και οι ξηρασίες, γίνονται πιο συχνά και πιο έντονα.

Η κύρια αιτία είναι η καύση ορυκτών καυσίμων —πετρελαίου, άνθρακα και φυσικού αερίου— για την παραγωγή ενέργειας, τις μεταφορές και τη βιομηχανία. Οι ανεπτυγμένες χώρες, που εκπέμπουν τα περισσότερα αέρια του θερμοκηπίου εδώ και δεκαετίες, φέρουν το μεγαλύτερο μέρος της ευθύνης.

Χρειάζεται να μειώσουμε τη χρήση ορυκτών καυσίμων, να χρησιμοποιούμε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, να φυτεύουμε δέντρα και να αλλάξουμε καθημερινές συνήθειες. Κάθε μας επιλογή μετράει!

ΑΠΑΝΤΗΣΗ Γ

Πού χρειάζεται έλεγχος, παρά τη γλωσσική ευχέρεια;

Η κλιματική κρίση είναι η μεγάλη αλλαγή του καιρού σε ολόκληρο τον πλανήτη. Οι θερμοκρασίες ανεβαίνουν, οι πάγοι λιώνουν και τα ακραία φαινόμενα, όπως πλημμύρες και καύσωνες, γίνονται όλο και πιο συχνά.

Αυτό συμβαίνει κυρίως εξαιτίας των αερίων του θερμοκηπίου που παράγει η ανθρώπινη δραστηριότητα. Ευθύνονται περισσότερο οι μεγάλες βιομηχανίες και τα πλούσια κράτη, που για πολλά χρόνια έκαιγαν πετρέλαιο και κάρβουνο χωρίς μέτρο. Ωστόσο, όλοι μας έχουμε ένα μερίδιο ευθύνης.

Οι κυβερνήσεις πρέπει να στηρίξουν τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Παράλληλα, μπορούμε να ανακυκλώνουμε, να μη σπαταλάμε νερό και ρεύμα και να προτιμάμε τα πόδια ή το ποδήλατο. Κάθε μικρή πράξη μετράει για να σώσουμε τον πλανήτη μας.

Η ομοιότητα είναι μεγαλύτερη από τη διαφορά

Κοινός σκελετός

κρίση → ανθρώπινη αιτία → πλούσια κράτη/ βιομηχανίες → κυβερνήσεις → ατομικές πράξεις

Διακριτές επιλογές

υπερκατανάλωση · ανεπτυγμένες χώρες · “αλλαγή του καιρού” · συναισθηματικό κλείσιμο

Και τα τρία εργαλεία παράγουν έναν λείο, αναγνωρίσιμο και προβλέψιμο σχολικό λόγο.

Α= ChatGPT

Β = Claude

Γ = DeepSeek

Δεν αναζητούμε νικητή

Αναρωτιόμαστε: πώς διαφορετικά συστήματα καταλήγουν σε μια τόσο παρόμοια «κανονική» απάντηση.

ΤΜΗΜΑ 2

Από το παλιό κόκκινο στιλό στα τρία καθεστώτα κανονιστικότητας

Από το «ποια γλώσσα;» στο «πώς διδάσκεται;»

Η γλωσσική εκπαίδευση ρυθμίζει περισσότερα από τη γραμματική.

1976: κλείνει θεσμικά το «ποια γλώσσα;».
Ανοίγει εντονότερα το «πώς διδάσκεται;».

Κάθε απάντηση νομιμοποιεί μορφές λόγου — και υποκείμενα λόγου.

Οι κανονιστικότητες δεν διαδέχονται απλώς η μία την άλλη

Ορθότητα · κειμενικότητα · επικοινωνία · κριτικός γραμματισμός · πολυγραμματισμοί

Συνυπάρχουν, επικαλύπτονται και συγκρούονται στην ίδια τάξη.

Η κανονιστικότητα δεν εξαφανίζεται. Αλλάζει αντικείμενο, φορείς και τεχνολογίες.

Ο κανόνας ορίζει τον νόμιμο τύπο

Μία ποικιλία παρουσιάζεται ως ουδέτερη, φυσική και ανώτερη.

«Οι μαθητές ήτανε χαρούμενοι και παίζανε.»
ήτανε → ήταν · παίζανε → έπαιζαν

Κεντρικό ερώτημα: ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ Η ΛΑΘΟΣ;

Ο κανόνας ήταν περιοριστικός — αλλά ορατός

Η διόρθωση έρχεται μετά τη γραφή.
Ο μαθητής βλέπει την υπόδειξη και γνωρίζει ποιος την έκανε.

γραμματικές · σχολείο · εγχειρίδια · εξετάσεις

επιλογή → κωδικοποίηση → διδασκαλία → έλεγχος

Η “σωστή” γλώσσα ορίζει και τον νόμιμο ομιλητή.

Η νόμιμη μορφή παράγει τον νόμιμο ομιλητή

Η πρότυπη μορφή δεν αναγνωρίζεται απλώς ως “καλύτερη”. Αναγνωρίζεται ως νόμιμη.

Ορθή γραφή · ορθή χρήση · συμμόρφωση
→ επιμέλεια · σοβαρότητα · αξιοπιστία

Η πρόσβαση στο πρότυπο αποκτά κοινωνική αξία.

Ο κανόνας ενοποιεί — αλλά και ταξινομεί

ΕΝΟΠΟΙΕΙ
κοινό έδαφος αναγνωσιμότητας και θεσμικής επικοινωνίας

ΤΑΞΙΝΟΜΕΙ
ορισμένες μορφές λόγου αποκτούν υψηλότερη αξία από άλλες

Ο κανόνας λειτουργεί ταυτόχρονα ως μορφή κοινότητας και ως μορφή ιεράρχησης.

Από τη γραμματικότητα στην καταλληλότητα

Μήνυμα σε φίλο

«Αύριο δεν κάνουμε μάθημα! Πάμε όλοι στο μουσείο 😊»

Επιλογές που ταιριάζουν στη σχέση και στον σκοπό.
Άμεσο, οικείο, προσωπικό.

Ανακοίνωση σχολείου

«Την Παρασκευή οι μαθητές της ΣΤ΄ τάξης θα επισκεφθούν το Αρχαιολογικό Μουσείο.»

Άλλο κειμενικό είδος, άλλο ύφος.
Τυπικό, ακριβές, θεσμικό.

Από τον κώδικα στη συμμετοχή

Ο μαθητής δεν καταναλώνει απλώς κείμενα. Σχεδιάζει νόημα.

Συνδυάζει γλώσσα · εικόνα · ήχο · κίνηση · διάταξη.
Κινητοποιεί άνισα γλωσσικά, πολιτισμικά και ψηφιακά ρεπερτόρια.

Το ίδιο γεγονός γίνεται ανακοίνωση, αφίσα, ηχητικό μήνυμα, βίντεο ή ανάρτηση.

Ερώτημα: ποιος συνδυασμός υπηρετεί τον σκοπό, το κοινό και το μέσο;

Ο χρήστης της γλώσσας γίνεται κοινωνικός δρων

Δεν αρκεί να κατέχει τον κώδικα.

ΔΡΑ · ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑ · ΕΡΜΗΝΕΥΕΙ · ΜΕΤΑΦΕΡΕΙ · ΣΥΝΔΙΑΜΟΡΦΩΝΕΙ

Η διαμεσολάβηση γεφυρώνει ανθρώπους, κείμενα, γλώσσες και άνισες προσβάσεις στο νόημα.

Από τον ιδεατό ομιλητή περνάμε στον κοινωνικό δρώντα.

Η μορφή δεν είναι το μοναδικό μέτρο

Η μορφή δεν καταργείται. Παύει να είναι ολόκληρη η επάρκεια.

Προστίθενται:
ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ · ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ · ΠΡΟΣΒΑΣΗ · ΕΥΘΥΝΗ

Και τώρα προστίθεται ένας ακόμη όρος: η ορατότητα.

Η ορατότητα παράγεται υπολογιστικά

Περισσότερα σήματα για ταξινόμηση

«Η αυλή χρειάζεται σκιά: 127 μαθητές μετρήσαμε 41°C!»

Αριθμός · σαφές θέμα · ένταση · πιθανές αντιδράσεις.

Λιγότερα αναγνωρίσιμα σήματα

«Σκέψεις για τη βελτίωση του προαύλιου χώρου.»

Γενικότερη διατύπωση, δυσκολότερη πρόβλεψη ενδιαφέροντος.

Θεωρητική άγκυρα: αλγοριθμική κανονιστικότητα = κανόνες κατάταξης και πρόβλεψης που επηρεάζουν ποιος λόγος θα γίνει ορατός, χωρίς να δηλώνουν πάντοτε τα κριτήριά τους.

Υπόθεση προς έλεγχο: ποιο κείμενο θα ενισχυθεί — και τι πρέπει να γνωρίζουμε για να το τεκμηριώσουμε;

Σωστό → κατάλληλο → ορατό

20ός αιώνας: σωστό/λάθος — πρότυπη μορφή, διόρθωση, εξετάσεις

Ύστερος 20ός–αρχές 21ου: κατάλληλο/ακατάλληλο — σκοπός, αποδέκτης, κειμενικό είδος, πολυγραμματισμοί

Σήμερα: ορατό/αόρατο — δεδομένα, κατάταξη, πλατφόρμες, παραγωγική AI

Τα τρία επίπεδα δεν διαδέχονται απλώς το ένα το άλλο· συνυπάρχουν μέσα στην ίδια τάξη.

ΤΜΗΜΑ 3

Τι αλλάζει όταν ανάμεσα στον μαθητή και στον αποδέκτη παρεμβάλλεται μια μηχανή;

Οι ιδιωτικοί κανόνες της πλατφόρμας οργανώνουν τη δημόσια επικοινωνία

Ορισμός: πλατφορμική διακυβέρνηση είναι η ρύθμιση της συμπεριφοράς και της κυκλοφορίας του λόγου μέσω όρων χρήσης, συντονισμού περιεχομένου, μετρήσεων και αλγοριθμικής κατάταξης.

Στην πράξη η πλατφόρμα:

- επιλέγει τη σειρά εμφάνισης
- μετρά αντιδράσεις και χρόνο θέασης
- προτείνει, περιορίζει ή υποβαθμίζει

Δεν είναι ουδέτερο κανάλι· είναι θεσμός επιλογής.

Άρα: Η πλατφόρμα δεν φιλοξενεί απλώς τον λόγο — τον ταξινομεί

Η νέα κύρωση μπορεί να είναι αόρατη

Το κόκκινο στιλό

«Αυτό είναι λάθος.»

Η απόκλιση υπογραμμίζεται. Ο κανόνας μπορεί να εξηγηθεί.

Ο αλγόριθμος

«Αυτό θα εμφανιστεί λιγότερο.»

Το κείμενο υπάρχει, αλλά η κυκλοφορία του περιορίζεται.

Ο λόγος παραμένει παρών — αλλά χάνει το ακροατήριό του

Στο shadow banning το περιεχόμενο ή ο λογαριασμός δεν διαγράφεται, αλλά η διάδοσή του περιορίζεται χωρίς σαφή ειδοποίηση του δημιουργού.

Προσοχή: δεν αποτελεί κάθε χαμηλή προβολή shadowban. Το κρίσιμο φαινόμενο είναι η αδιαφανής ρύθμιση της ορατότητας.

Η κανονιστικότητα μετακινείται:

› από την απαγόρευση στην υποβάθμιση
› από τον εμφανή διορθωτή στον αδιαφανή μηχανισμό
› από τη μορφή του λόγου στην πιθανότητα κυκλοφορίας του

Ο δημιουργός μαθαίνει να γράφει για τους δείκτες

Δεδομενοποίηση: η επικοινωνία μεταφράζεται σε μετρήσιμα ίχνη — προβολές, κλικ, χρόνο θέασης, αντιδράσεις.

- **2.400 προβολές**
- 38% εγκατάλειψη στα πρώτα δευτερόλεπτα
- 164 αντιδράσεις
- 27 κοινοποιήσεις

Βελτιστοποίηση: ο δημιουργός δοκιμάζει δύο τίτλους, κόβει την εισαγωγή επειδή το κοινό εγκαταλείπει στα 5΄΄, αλλάζει την εικόνα, προσθέτει λέξεις-κλειδιά και ξαναδημοσιεύει την ώρα υψηλής κίνησης, για να βελτιώσει αυτούς τους δείκτες.

Ο αποδέκτης δεν είναι πια μόνο άνθρωπος· είναι και σύστημα μέτρησης.

Η μηχανή μπαίνει μέσα στη γραφή

Θυμηθείτε το πείραμα της αρχής:
ίδια προτροπή → τρεις μηχανές → εντυπωσιακή σύγκλιση

Λείος · συνεκτικός · προβλέψιμος σχολικός λόγος

Τα γλωσσικά μοντέλα παράγουν πιθανό λόγο:
ΠΙΘΑΝΟΤΕΡΟ ≠ ΑΛΗΘΕΣΤΕΡΟ
ΟΜΑΛΟΤΕΡΟ ≠ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΕΡΟ
ΠΕΙΣΤΙΚΟΤΕΡΟ ≠ ΤΕΚΜΗΡΙΩΜΕΝΟ

Ο αλγόριθμος δεν ρυθμίζει μόνο τι συμβαίνει μετά τη γραφή. Παρεμβαίνει μέσα στη γραφή.

Βελτιωμένο ≠ περισσότερο δικό μου

Αρχικό: «Η γιαγιά μου έλεγε πως ο ήλιος το μεσημέρι δαγκώνει. Κι εγώ τότε γελούσα. Τώρα, όταν καίγεται η αυλή, θυμάμαι τη φωνή της.»

"Βελτιωμένο": «Η γιαγιά μου με προειδοποιούσε για την ένταση της μεσημεριανής ζέστης. Σήμερα, καθώς οι θερμοκρασίες αυξάνονται, αντιλαμβάνομαι τη σημασία των λόγων της.»

Δεν αρκεί το τελικό κείμενο

Η σωστή μορφή δεν αποκαλύπτει τη διαδρομή παραγωγής.

Ρωτάμε:

- Πώς έφτασες σε αυτό το κείμενο;
- Τι κράτησες και τι απέρριψες;
- Τι επαλήθευσες;
- Για ποιες αποφάσεις μπορείς να αναλάβεις την ευθύνη;

Από την αξιολόγηση του προϊόντος περνάμε και στη λογοδοσία για τη διαδικασία.

Ποιες φωνές γνωρίζει καλύτερα η μηχανή;

Δεν ξεκινούν όλες οι γλώσσες και όλες οι ποικιλίες από την ίδια θέση.

Όσο ασθενέστερη είναι η ψηφιακή παρουσία μιας φωνής, τόσο ευκολότερα υποεκπροσωπείται, αμβλύνεται ή εξομαλύνεται προς κυρίαρχα πρότυπα.

Η παραγωγική ΤΝ δεν είναι μόνο εργαλείο λόγου. Είναι και μηχανισμός γλωσσικής ιεράρχησης.

Η ψηφιακή ανισότητα μπορεί να γίνει ανισότητα αναγνωρισιμότητας, ποιότητας και ορατότητας.

ΤΜΗΜΑ 4

Το παιδαγωγικό «διά ταύτα»;

Τι πρέπει να μάθει να κάνει ο μαθητής όταν η μηχανή συμμετέχει στον λόγο του;

ΣΥΓΚΡΙΝΩ — τι αλλάζει;
ΕΠΑΛΗΘΕΥΩ — τι μπορώ να εμπιστευτώ;
ΔΗΛΩΝΩ — ποιες αποφάσεις πήρα;
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΩ — τι δεν πρέπει να χαθεί;
ΑΝΑΣΧΕΔΙΑΖΩ — πώς αλλάζει η ίδια η δραστηριότητα;

Όχι πέντε “χρήσεις” της ΤΝ. Πέντε πρακτικές κριτικού γραμματισμού για την ΤΝ.

Δεν συγκρίνω μόνο απαντήσεις. Συγκρίνω και ερωτήσεις.

ΙΔΙΟ ΘΕΜΑ — ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Α · “Ποια είναι τα οφέλη της χρήσης κινητού από παιδιά;”
→ σύνδεση · μάθηση · δημιουργία

Β · “Ποιοι είναι οι κίνδυνοι;”
→ διάσπαση · ύπνος · ιδιωτικότητα

Γ · “Ποια οφέλη και ποιοι κίνδυνοι τεκμηριώνονται, ανάλογα με ηλικία, είδος χρήσης και συνθήκες;”
→ διάκριση · τεκμηρίωση · συνθήκες

Πριν αξιολογήσω την απάντηση, εξετάζω το ερώτημα που την παρήγαγε.

Από τον ισχυρισμό στο τεκμήριο

“Το 70% των παιδιών μαθαίνει καλύτερα όταν ακούει μουσική.”

Πειστικό; Ίσως. Τεκμηριωμένο; Δεν ξέρουμε ακόμη.

ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΣ → ΠΗΓΗ → ΠΛΑΙΣΙΟ → ΕΠΑΝΑΔΙΑΤΥΠΩΣΗ

Υπάρχει η πηγή; Λέει πράγματι αυτό;
Ποιοι; Τι μουσική; Ποια εργασία; Υπό ποιες συνθήκες;
Τι δικαιούμαι τελικά να ισχυριστώ;

Δεν προσαρμόζω το τεκμήριο στον ισχυρισμό.
Προσαρμόζω τον ισχυρισμό στο τεκμήριο.

Δεν δηλώνω απλώς ότι χρησιμοποίησα ΤΝ. Δηλώνω τι έκανα με αυτήν.

ΜΙΚΡΟ ΔΕΛΤΙΟ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ — άρθρο για τη σχολική αυλή

ΖΗΤΗΣΑ — τρεις πιθανές δομές
ΚΡΑΤΗΣΑ — πρόβλημα → αιτίες → πρόταση
ΑΠΕΡΡΙΨΑ — γενικά παραδείγματα που δεν αφορούσαν το σχολείο μας
ΕΛΕΓΞΑ — τη μέτρηση και την πηγή της
ΠΡΟΣΘΕΣΑ / ΑΠΟΦΑΣΙΣΑ — παρατηρήσεις · φωτογραφίες · τελική θέση

Δεν ζητώ ομολογία χρήσης. Ζητώ ίχνη απόφασης.

Τι συμβαίνει όταν η “βελτίωση” αφαιρεί τη φωνή;

Αρχικό μαθητικό κείμενο

«Όταν μπαίνω στην αυλή το μεσημέρι, νιώθω πως το τσιμέντο φυσάει φωτιά στα πόδια μου.»

— ζωντανή εμπειρία, χωρίς τεκμήριο.

Πρόταση της AI

«Κατά τις μεσημεριανές ώρες, η υψηλή θερμοκρασία του προαύλιου χώρου προκαλεί έντονη δυσφορία.»

— τυπικό και σαφές, αλλά γενικό και απρόσωπο.

Τελική εκδοχή: προσωπική εικόνα + τεκμήριο + δημόσιο αίτημα

“Το μεσημέρι το τσιμέντο μοιάζει να φυσάει φωτιά στα πόδια μας· η δική μας μέτρηση των 41°C τεκμηριώνει την εμπειρία μας. Γι’ αυτό ζητούμε σκίαση της αυλής.”

Η εργασία αλλάζει ώστε η κρίση να γίνει αναγκαία

ΠΡΙΝ — εργασία προϊόντος

“Γράψτε ένα άρθρο για τη ζέστη στη σχολική αυλή.”

Ένα τελικό κείμενο.
Η ΤΝ μπορεί να ολοκληρώσει σχεδόν ολόκληρη την εργασία χωρίς να γίνει ορατή η κρίση του μαθητή.

ΜΕΤΑ — εργασία διαδικασίας και κρίσης

Μετρήστε θερμοκρασίες · φωτογραφίστε σημεία · συλλέξτε μαρτυρίες.
Συγκρίνετε δύο εκδοχές ΤΝ.
Δηλώστε τι κρατήσατε, τι απορρίψατε και γιατί.
Δημοσιεύστε πρόταση προς τη σχολική κοινότητα και αναθεωρήστε μετά από σχόλια.

Η σχολική αυλή ενώνει παραγωγή λόγου, τεκμήριο, φωνή, δημόσιο αποδέκτη και ευθύνη.

Δεν ανασχεδιάζω απλώς το κείμενο. Ανασχεδιάζω τη μαθησιακή συνθήκη.

Για λίγο, ο μαθητής γίνεται ο αλγόριθμος

ΟΜΑΔΑ Α · Υποθετικός αλγόριθμος εμπλοκής

Α. Αστείο βίντεο

Β. Μέτρηση 41°C

Γ. Γκολ σχολικής ομάδας

Δ. Πρόταση σκίασης

Ε. Συνάντηση γονέων

3 πρώτες: κλικ · θέαση · κοινοποιήσεις.

ΟΜΑΔΑ Β · Υποθετικός αλγόριθμος δημόσιου ενδιαφέροντος
Οι ίδιες ακριβώς αναρτήσεις Α–Ε.

3 πρώτες: ασφάλεια · συμμετοχή · επικαιρότητα.

Αιτιολογήστε με μία πρόταση γιατί βάλατε την πρώτη ανάρτηση στην κορυφή.

Ποια ανάρτηση μπήκε πρώτη; Ποια έμεινε αόρατη;
Ποια αξία ενσωματώνει κάθε κατάταξη; Ποιος κερδίζει και ποιος χάνει;

Όταν γνωρίζω τον δείκτη, αρχίζω να γράφω για τον δείκτη

Υποθετική δοκιμή Α

«Στους 41°C έφτασε η αυλή.»

22% ανοίγματα · 18% ολοκλήρωση ανάγνωσης · 8% κοινοποιήσεις

Υποθετική δοκιμή Β

«Δεν θα πιστεύετε πόσο έδειξε…»

41% ανοίγματα · 3% ολοκλήρωση ανάγνωσης · 2% κοινοποιήσεις

Αν ο στόχος είναι μόνο τα κλικ, το σύστημα προβάλλει περισσότερο τη Β. Η τάξη αποφασίζει: ποιος δείκτης εκφράζει τον δικό μας επικοινωνιακό σκοπό;

Τρίτη εκδοχή: «Τα παιδιά ψήνονται κι εμείς αδιαφορούμε!»

Ποιος τίτλος ενημερώνει, ποιος κινητοποιεί και ποιος χειραγωγεί;

Ο δείκτης δεν μετρά απλώς τον λόγο. Αρχίζει να τον διαμορφώνει.

Τι αξιολογούμε τώρα; Όχι μόνο προϊόν. Όχι μόνο ίχνη. Κρίση.

1 · ΠΡΟΪΟΝ

ακρίβεια · συνοχή
καταλληλότητα · τεκμηρίωση

2 · ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

προτροπές · εκδοχές · πηγές
επιλογές · απορρίψεις · έλεγχοι

3 · ΚΡΙΣΗ
Μπορεί να εξηγήσει; Να υπερασπιστεί; Να αναθεωρήσει;

Μπορεί ο μαθητής να λογοδοτήσει για το κείμενο που υπογράφει;

Ο δάσκαλος δεν παρακάμπτεται

ΣΧΕΔΙΑΖΕΙ — εργασίες που απαιτούν παρατήρηση, τεκμήριο, επιλογή
ΚΑΝΕΙ ΟΡΑΤΗ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ — εκδοχές, πηγές, αποφάσεις, απορρίψεις
ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙ ΚΡΙΣΗ — σύγκριση, επαλήθευση, αναθεώρηση, λογοδοσία
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΕΙ — φωνή, ρεπερτόρια, δεδομένα, ιδιωτικότητα

Δεν χρειάζεται να γίνει προγραμματιστής.
Χρειάζεται να σχεδιάζει καλύτερες μαθησιακές συνθήκες.

Όχι μόνο: “Χρησιμοποίησες ΤΝ;”
Αλλά: “Τι επέτρεψες στη μηχανή να αποφασίσει για σένα;”

Από τον έλεγχο του προϊόντος στον σχεδιασμό των συνθηκών μέσα στις οποίες παράγεται κρίση.

Δεν χρειάζονται 25 λογαριασμοί ΤΝ

Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΦΕΡΕΙ
2–3 εκτυπωμένες απαντήσεις · διαφορετικές προτροπές · έτοιμο ιστορικό αναθεωρήσεων

ΠΡΟΣΑΡΜΟΖΩ ΣΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ
μικρότερες τάξεις: σύγκριση · φωνή · απλές επιλογές
μεγαλύτερες τάξεις: πηγή · prompt · αναθεώρηση · δημόσιος αποδέκτης

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΩ
όχι ονόματα · φωτογραφίες · αξιολογήσεις · ευαίσθητες εμπειρίες σε μη εγκεκριμένα συστήματα

Στόχος δεν είναι να μάθουν μια εφαρμογή. Στόχος είναι να εξετάζουν κριτικά τη μεσολάβηση.

Λογοδοσία χωρίς γραφειοκρατία

5 ΓΡΑΜΜΕΣ — μικρό δελτίο παραγωγής
2 ΛΕΠΤΑ — προφορική υπεράσπιση
1 ΑΛΛΑΓΗ — με βάση καλύτερο τεκμήριο

Τι θέλω να μπορώ να δω;
ΕΙΔΕ → ΕΛΕΓΞΕ → ΕΠΕΛΕΞΕ → ΕΞΗΓΗΣΕ

Δεν αρχειοθετώ τη διαδικασία. Κάνω ορατή την κρίση.

Τι νομιμοποιούμε σήμερα ως γλωσσική επάρκεια;

ΝΟΜΙΜΟΣ ΤΥΠΟΣ → ΝΟΜΙΜΟΣ ΟΜΙΛΗΤΗΣ
→ ΟΡΑΤΟΣ ΔΡΩΝ → ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΡΩΝ

Δεν εγκαταλείπουμε την ορθότητα. Διευρύνουμε την επάρκεια.

Από την επάρκεια στην ευθύνη

Δεν αρκεί να παράγω ένα αποδεκτό κείμενο.

Χρειάζεται να μπορώ να εξηγήσω:
τι επέλεξα · τι έλεγξα · τι άλλαξα · τι υπογράφω

Η ακεραιότητα γίνεται ικανότητα ανάληψης ευθύνης.

Ποιος παράγει τον λόγο; Ποιος τον καθιστά ορατό; Ποιος μένει αόρατος; Ποιος αναλαμβάνει την ευθύνη;

Η γλωσσική εκπαίδευση δεν διδάσκει μόνο σωστό λόγο — διδάσκει κριτική, τεκμηριωμένη, προσωπική και υπεύθυνη συμμετοχή.

Ο κανόνας δεν εξαφανίστηκε· άλλαξε τόπο.
Δική μας ευθύνη είναι να κάνουμε ορατούς τους νέους κανόνες.